

Tomasz Kargol

Kraków

Źródła do dziejów parafii rzymskokatolickich w przedautonomicznej Galicji (1772–1867) w zbiorach Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie na przykładzie zespołów Namiestnictwa Galicyjskiego i c.k. Galicyjskiej Prokuratorii Skarbu (wybrane aspekty społeczno-gospodarcze)¹

W artykule omówiono źródła przydatne w badaniach nad historią parafii rzymskokatolickich w Galicji w latach 1772–1867 przechowywane w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie. Skoncentrowano się na dwóch zespołach – Namiestnictwa i Galicyjskiej Prokuratorii Skarbowej. Pochodzące z tych zespołów materiały źródłowe umożliwiają odtworzenie dziejów społeczno-gospodarczych instytucji kościelnych w zaborze austriackim. Przynoszą bowiem informację o ich uposażeniu w nieruchomości, prawach do dziesięciny i przyznanych powinnościach, opisy zabudowań (świątynie, budynki mieszkalne i gospodarcze). Materiały lwowskie częściowo pokrywają się, a częściowo dopełniają z archiwami kościelnymi w Polsce (Archiwum Diecezjalne w Tarnowie). Uzupełnieniem artykułu jest aneks, w którym zamieszczono skany przykładowych dokumentów.

Słowa kluczowe: Galicja, Namiestnictwo, Prokuratoria Skarbowa, parafie, źródło historyczne

Badania nad społecznościami lokalnymi za ziemiami polskich, jako istotny składnik historii regionalnej, cieszyły się i nadal się cieszą niesłabnącą popularnością. Świadczą o tym coraz liczniejsze monografie wsi, parafii, małych miasteczek. Studia nad samymi społecznościami wiejskimi i samymi parafiami przebiegają dwutorowo. Pierwszy kierunek wyznaczają prace z zakresu historii

---

¹ Niniejszy artykuł powstał w ramach realizacji projektu badawczego „Dwór, wieś i plebania w przestrzeni społecznej zachodniej Małopolski w latach 1772–1815”, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/03/B/HS3/00754. W swym tekście ograniczę się do analizy materiałów, podania przykładów odnoszących się do parafii z zachodniej części Galicji, wchodzących w skład diecezji tarnowskiej i położonych na obszarze sześciu zachodnich cyrkułów: bocheńskiego, jasielskiego, nowosądeckiego, rzeszowskiego, tarnowskiego, myślenickiego (wadowickiego).

regionalnej i lokalnej. Wiele parafii i wsi z obszaru byłej Galicji doczekało się własnych opracowań, od prac popularyzatorskich (kalendaria, kroniki, wydawnictwa jubileuszowe i albumowe) i popularnonaukowych po rozprawy naukowe oparte na szerokiej kwerendzie źródłowej². Na drugi nurt składają się prace naukowe poświęcone uposażeniu Kościoła katolickiego na ziemiach polskich, koncentrujące się przede wszystkim na epoce przedrozbiorowej³. Miejscu plebanii w przestrzeni społecznej Małopolski w XVIII w. i Galicji w XIX w. poświęcono kilka publikacji, zwłaszcza Mariana Zgórnika⁴ i Józefa Półwiartka⁵.

Fundamentalne znaczenie w badaniach nad dziejami parafii oraz nad gospodarką plebańską mają archiwa kościelne. Archiwa parafialne zawierają następujące dokumenty przydatne w badaniach społeczno-gospodarczych: księgi metrykalne, akta dotyczące uposażeń parafii i ich stanu majątkowego (odpisy przywilejów, księgi kasowe, inwentarze, księgi rachunkowe, wykazy dziesięcin), akta dozoru kościelnego (protokoły wizytacyjne), kroniki parafialne⁶. Klu-

² Spośród prac o charakterze popularyzatorskim warto wymienić: R. Białorucki, S. Wnęk, *Parafia Boguchwała w latach 1461–2011. Kalendarz dziejów*, Boguchwała 2011 (publikacja towarzysząca obchodom 550-lecia parafii); B. Krasnowolski, *Parafia i kościół pod wezwaniem Znalezienia Krzyża Świętego w Łazanach*, Kraków 2013; L. Luchter-Krupińska, *Dębno. Niezwykła wieś*, Dębno 2009 (publikacja wydana w 735. rocznicę istnienia wsi); *Parafia Zbylitowska Góra*, oprac. P. Szlezzynger i J. Kaczmarek, Tuchów 2010; S. Szot, *Iwkowskie role. Od Roli Bodkowskiej do Roli Zięciowej. Dzieje gminy Iwkowa*, Iwkowa 2014. Opracowań o charakterze naukowym doczekały się m.in. wieś Radłów, Szczepanowice nad Dunajcem, Szczurowa, Wierzchosławice. Zob. więcej: *Radłów i gmina radłowska*, red. F. Kiryk, t. 1, Kraków 2008; *Szczurowa. Z dziejów wsi i gminy*, red. J. Hampel, Kraków 1996; R. Darowski, *Szczepanowice nad Dunajcem: dzieje wsi, parafii katolickiej i gminy kalwińskiej*, wyd. 2 rozsz., Kraków 2004; *Wierzchosławice: dzieje wsi i gminy*, red. F. Kiryk, Z. Ruta, Kraków 1994.

³ Na ten temat ukazało się już kilka opracowań monograficznych, które jednak w ograniczonym stopniu obejmowały pod względem geograficznym obszar I zaboru austriackiego. Zob. D. Główna, *Gospodarka w dobrach plebańskich na Mazowszu w XVI–XVIII wieku*, Warszawa 1991; W. Kowalski, *Uposażenie parafii archidiaconatu sandomierskiego w XV–XVIII wieku*, Kielce 1998; B. Dygdała, *Struktury parafialne diecezji chełmińskiej w XVII–XVIII wieku*, Toruń 2009; J. Wiśniewski, *Uposażenie kościołów, duchowieństwa i służby kościelnej w diecezji pomerańskiej na przełomie XVI–XVIII wieku*, Olsztyn 2013.

⁴ M. Zgórnika, *Rola plebanii w wyzysku chłopstwa i jego walce klasowej na wsi małopolskiej w II-jej poł. XVIII w.*, „Kwartalnik Historyczny” 1955, nr 4–5, s. 80–107; tenże, *Wieś małopolska a plebania* [w:] *Studia z dziejów wsi małopolskiej w II poł. XVIII w.*, red. C. Bobińska, Warszawa 1957, s. 443–487.

⁵ J. Półwiartek, *Z badań nad rolą gospodarczo-społeczną plebanii na wsi pańszczyźnianej ziemi przemyskiej i sanockiej w XVI–XIX wieku*, Rzeszów 1974.

⁶ E. Piwowarczyk, *Archiwalia kościelne jako źródła do opracowania historii parafii: na przykładzie parafii Dobczyce*, „Analecta Cracoviensia [Studia philosophico-theologica edita a professoribus Cracoviae]” 1996, t. 28, s. 549–567; R.R. Kufel, *Kancelaria, registratura i archiwum parafialne na ziemiach polskich od XII do początku XXI wieku*, Zielona Góra 2011, s. 49–56.

czowymi archiwaliami dla badań nad dziejami parafii w Galicji są zasoby Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie, Archiwum i Biblioteki Krakowskiej Kapituły Katedralnej, Archiwum Archidiecezjalnego w Przemyślu i Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie (dalej ADT) oraz Archiwum abpa Eugeniusza Bazia-ka w Krakowie, jak również akta instytucji kościelnych zgromadzone w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Narodowym w Krakowie, archiwach państwowych w Rzeszowie i Przemyślu oraz Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie (dalej CPAHUL).

Do tej pory w bardzo ograniczonym stopniu sięgano do materiałów lwowskich. Ze zbiorów CPAHUL wykorzystywano najczęściej katastry gruntowe, tzw. metryki józefińską i franciszkańską, głównie przy opracowywaniu dziejów wsi, a w wyjątkowym zakresie parafii (J. Półwiartek).

CPAHUL zawiera spuściznę źródłową po wielu instytucjach kościelnych, których archiwalia zostały już w literaturze omówione⁷. Materiały dotyczące Kościoła znajdują się również w zespołach instytucji świeckich, organów władzy administracyjnej i skarbowej, a mianowicie w fondach (zespołach): nr 146 – Namiestnictwo Galicyjskie i nr 159 – Prokuratoria Skarbu.

Niniejszy artykuł nie jest przewodnikiem po zasobach tych dwóch największych zespołów CPAHUL, lecz stanowi wprowadzenie do dalszych studiów nad zasobem archiwalnym i uzupełnienie wiedzy z zakresu źródeł archiwalnych do dziejów Kościoła rzymskokatolickiego w Galicji w XIX stuleciu. Studium zostało przygotowane na podstawie analizy inwentarzy archiwalnych i kwerendy wybranych spraw.

Zespół Namiestnictwa Galicyjskiego liczy 198 689 spraw w 109 opisach. Materiały poświęcone problemom społeczno-gospodarczym parafii rzymskokatolickich można odnaleźć w następujących opisach: 13 (dokumenty o stanie parafii rzymskokatolickich), 16 (fasje podatkowe), 17 (fasje podatkowe), 18 (materiały związane z reformą urbarialną 1789 r.), 19 (fasje podatkowe z 1820 r.), 20 (inwentarze kościołów katolickich i unickich), 20a (inwentarze kościołów katolickich i unickich).

---

⁷ *Dokumenty Kościoła Rzymskokatolickiego Archidiecezji Lwowskiej w zasobach Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie*, oprac. ks. J. Wołczański, Kraków 2007. Przedmiotem tej publikacji są inwentarze archiwalne siedmiu instytucji rzymskokatolickiej archidiecezji lwowskiej: Rzymskokatolickiego Konsystorza Metropolitarnego we Lwowie, Rzymskokatolickiej Kurii Metropolitarnej we Lwowie, Rzymskokatolickiego Seminarium Duchownego we Lwowie, Rzymskokatolickiej Kapituły Metropolitarnej we Lwowie, urzędów parafialnych w Glinianach i Jaworowie oraz urzędu dziekańskiego w Żółkwi. Na temat źródeł pochodzenia zakonnego zob. O.M. Przybyłowicz, *Archiwalia proveniencji zakonnej diecezji krakowskiej w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie*, „Studia Źródłoznawcze” 2011, t. 49, s. 117–125.

Materiały z opisów 16, 17, 18 i 19 zostały już wielokrotnie omówione w polskiej historiografii, dlatego pozwolę sobie na podanie informacji o charakterze ogólnym⁸. Zawierają one przede wszystkim dane o dochodach posiadaczy gruntowych, w tym również instytucji kościelnych, oraz inwentarze gruntowe.

Opis 13 (12 337 spraw) zawiera materiały dotyczące założenia parafii, ich przywilejów i beneficjów, inwentarzy majątkowych, sytuacji finansowej parafii, środków przeznaczonych na remonty kościołów, darowizn na rzecz Kościoła, struktur parafialnych, szkół oraz różne sprawy dotyczące księży. Jest to więc materiał niejednorodny tematycznie, chronologicznie obejmujący całe XIX stulecie.

Niezwykle cenne są materiały z opisów 20 i 20a, noszących tytuł „Inwentarze grecko- i rzymskokatolickich parafii”. Łącznie liczą one 2886 spraw, w których odnajdziemy przywileje dla parafii, akty fundacyjne, inwentarze dóbr, inwentarze kościołów, wykazy kapitałów, a więc materiały zbliżone do tych z opisu 13.

Odrębnym urzędem, niepodporządkowanym Namiestnictwu, była Prokuratoria Skarbu⁹. Jej początki sięgają 1773 r., kiedy powołano dla Galicji we Lwowie nową instytucję o uprawnieniach finansowych – Zarząd Finansowy, który dwa lata później zmienił nazwę na Urząd Fiskalny (inna nazwa: Kolegium Finansowe). W 1852 r. instytucja ta przyjęła miano Prokuratorii Skarbu i używała go do 1918 r. Do uprawnień Prokuratorii należało rozstrzyganie sporów między osobami prywatnymi a skarbem państwa, instytucja ta sprawowała również kontrolę nad majątkami kościelnymi i klasztorными, a na żądanie władz wydawała opinie prawne w tym zakresie¹⁰.

⁸ Zob. T. Kargol, *Źródła do dziejów wsi galicyjskiej doby przeduwłaszczeniowej (1772–1848) w archiwach polskich i ukraińskich* [w:] *Spółeczeństwo i gospodarka Galicji w latach 1772–1867. Źródła i perspektywy badań*, red. T. Kargol, K. Ślusarek, Kraków 2014, s. 35–36.

⁹ W literaturze naukowej występują różne wersje nazwy wspomnianej instytucji: Prokuratoria/Prokuratorja/Prokuratoria Skarbu, Prokuratoria/Prokuratorja/Prokuratoria Finansowa. W przewodniku po zasobie CPAHUL użyto nazwy „Galicyjska Finansowa Prokuratoria we Lwowie” („Galizische Finanz-Prokurator in Lemberg”), natomiast w archiwalnej bazie SEZAM dla określenia krakowskiej ekspozytury lwowskiej centrali użyto nazwy „C.K. Prokuratoria Skarbu w Krakowie” („K.K. Finanz-Prokurator-Expositor in Krakau”).

¹⁰ S. Kutrzeba, *Historia ustroju Polski w zarysie*, t. 3 (*po rozbiorach*, cz. 2), Lwów 1920, s. 104, 162–163, 229; S. Grodziski, *Historia ustroju społeczno-politycznego Galicji 1772–1848*, Wrocław 1971, s. 240; *Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie. Przewodnik po zasobie archiwalnym*, oprac. A. Krochmal, Warszawa 2005, s. 104; A. Redzik, *Prokuratoria Skarbu – Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej oddział we Lwowie. Szkic o dziejach instytucji* [w:] *Lwów. Miasto – społeczeństwo – kultura. Studia z dziejów Lwowa*, t. 7: *Urzędy, urzędnicy, instytucje*, red. K. Karolczak, Ł.T. Sroka, Kraków 2010, s. 145.

Spuścizna aktowa po Prokuratorii Skarbowej obejmuje 80 193 sprawy, z których część odnosi się do sytuacji materialnej Kościoła rzymskokatolickiego w Galicji w latach 1772–1867. W opisie 3 można odnaleźć spory majątkowe między osobami prywatnymi a instytucjami kościelnymi: parafiami, klasztorami, funduszem religijnym i domami dla ubogich. Podobne materiały zostały zamieszczone w opisie 10a (sporne darowizny na rzecz klasztorów, kościołów i cerkwi, spory o dziesięciny) i opisie 7 (sprawy o spłatę zadłużenia między osobami prywatnymi a instytucjami kościelnymi, zwłaszcza klasztorami).

Na szczególną uwagę zasługuje jednak opis nr 9 (3717 spraw), zawierający informacje o majątku nieruchomym, dochodach, prawach i przywilejach cerkwi, kościołów i klasztorów w Galicji na przełomie XVIII i XIX w. W inwentarzu archiwalnym tego opisu materiały zostały uporządkowane w oparciu o podział administracyjny na cyrkuły: brzeżański, bocheński, żółkiewski, zaleszczycki, złoczowski, lwowski, myślenicki, nowosądecki, przemyski, rzeszowski, samborski, stanisławowski, stryjski, sanocki, tarnowski, tarnopolski i jasielski. W ramach cyrkułów wyróżniono osobno cerkwie i kościoły, obie grupy w układzie alfabetycznym parafiami w obrębie danego cyrkułu. Taki układ inwentarza nie obejmuje klasztorów, które zostały ujęte w osobnym wykazie alfabetycznym, zbiorczym dla całej Galicji. Inwentarz zawiera nazwę miejscowości z informacją o tym, czy była ona wsią czy miastem, daty krańcowe dokumentów oraz liczbę stron. Dokumenty wytworzone w czasach austriackich pochodzą z przełomu XVIII i XIX stulecia, przykładowo są to lata: 1798, 1808 dla cyrkułu bocheńskiego, 1803, 1805, 1808, 1811 dla cyrkułu tarnowskiego, 1802, 1804, 1805 dla jasielskiego.

Materiały z opisu 9 fondu Prokuratoria Skarbu tworzyły wpierw trzy, a następnie dwie serie dokumentów. Pierwszą stanowiły dokumenty przygotowane przez proboszczów, tzw. „Konsygnacje” (zob. dokument 1 w aneksie), zawierające wykazy nieruchomości i dochodów oraz innych uposażeń parafii, w tym powinności chłopskich, z roku 1798 dla cyrkułu bocheńskiego i z roku 1803 dla tarnowskiego. W drugiej grupie materiałów znalazły się opisy zabudowań kościelnych i parafialnych (kościół, plebanie, budynki gospodarcze, szpitale, mieszkania organistów itp.). Budynki te były opisywane i wyceniane w formie tabel, noszących nazwę „Specyfikacje”. Część tych materiałów jest datowana później aniżeli „Konsygnacje” z 1798 r. Opisy kościołów na obszarze cyrkułu bocheńskiego powstały w 1808 r., a więc aż 10 lat później (zob. dokument 2 w aneksie). Dla cyrkułu tarnowskiego „Konsygnacje” i „Specyfikacje” tworzyły już jeden dokument, stanowiąc całościowy opis majątku i dochodów parafialnych, posiadały też jednolitą datę – rok 1803 (zob. dokumenty 5 i 6 w aneksie).

Do trzeciej grupy materiałów należy zaliczyć druki przygotowane przez władze, w których wpisywano cały majątek kościelny z podziałem na „Realites” i „Servitutes” (zob. dokument 7 w aneksie). Na „Realites” składały się nieruchomości, czyli grunty orne, łąki, pastwiska itp., oraz świątynie, budynki mieszkalne i zabudowania gospodarcze. „Servitutes” obejmowały prawa instytucji kościelnych do dziesięciny, mesznego i innych dochodów. Oba zestawienia zostały sporządzone później aniżeli „Konsygnacje” i „Specyfikacje”, prawdopodobnie ok. roku 1808.

Jak już wspomiano, część materiałów z fondu Namiestnictwo jest już polskim badaczom od dawna znana i szeroko wykorzystywana (opis 16, 17, 18, 19). Również część dokumentów z opisu 9 zespołu Prokuratoria Skarbu nie była obca osobom podejmującym badania nad społecznościami lokalnymi, ponieważ zetknęli się z nimi w Archiwum Diecezjalnym w Tarnowie. Spośród autorów monografii wsi i parafii z obszaru zachodniej Galicji na „Konsygnacje” z 1798 r. ze zbiorów ADT jako interesujące źródło do badań nad uposażeniem Kościoła katolickiego zwrócił uwagę ks. Roman Darowski w swej pracy poświęconej Szczepanowicom nad Dunajcem (Jodłówce)¹¹, a później Barbara Prus w monografii Gosprzydowej¹². O „spisie” z 1803 r. wspominali autorzy książki poświęconej parafii Zbylitowska Góra¹³. Natomiast zupełnie nie zdawano sobie sprawy, że takie dokumenty dla wszystkich parafii galicyjskich są przechowywane w CPAHUL!

Na potrzeby niniejszego artykułu przeprowadzono porównanie akt lokalnych Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie z materiałami lwowskim, zwłaszcza występującymi w opisie 9 fondu 159. Skonfrontowałem archiwalia dla parafii leżących w granicach cyrkułów jasielskiego, tarnowskiego i bocheńskiego, a mianowicie dla: Dębna, Iwkowej, Jadownik, Jurkowa (obecnie Łęg Tarnowski), Przeclawia, Siedlisk, Skrzyszowa, Szczepanowa, Szczurowej, Tymowej, Wierchosławic. Porównanie to daje możliwość postawienie kilku wniosków.

W aktach lokalnych ADT i opisie 9 Prokuratorii występują takie same dokumenty, a mianowicie konsygnacje z 1798 r. dla cyrkułu bocheńskiego oraz konsygnacje i specyfikacje z 1803 r. dla cyrkułu tarnowskiego. Porównując zbiory tarnowskie i lwowskie, można wyróżnić następujące warianty lokalizacji wspomnianych dokumentów: występują one w ADT i CPAHUL (np. Siedliska), występują tylko w Tarnowie (np. Szczepanów), występują tylko we Lwowie (np. Skrzyszów – materiały z 1803 r., Baranów, Radłów).

¹¹ R. Darowski, *Szczepanowice...*, s. 157–158.

¹² *Gosprzydowa. Z dziejów wioski i parafii*, red. B. Prus, Gosprzydowa 2006, s. 104–106.

¹³ *Zbylitowska Góra...*, s. 8.

„Konsygnacje” z 1798 r. dla cyrkułu bocheńskiego oraz „Konsygnacje” i „Specyfikacje” z 1803 r. dla cyrkułu tarnowskiego znajdujące w zasobach ADT występują wyłącznie w aktach lokalnych. W zespole wizytacji dziekańskich dekanatu bocheńskiego zachowała się jedna tylko konsygnacja dla wsi Wiśniowa, filii parafii w Dobczycach¹⁴.

W aktach lokalnych ADT nie występują zupełnie opisy budynków kościelnych sporządzonych w 1808 r. jako osobne dokumenty dla cyrkułu bocheńskiego, pojawiają się natomiast opisy z 1803 r. (dla cyrkułu tarnowskiego). W Tarnowie odnotowano również brak drukowanych formularzy dla opisu „Realites” i „Servitutes” z ok. 1808 r.

Z kolei w ADT dla cyrkułu tarnowskiego zachowała się seria dokumentów z 1798 r., ale oczywiście nie dla wszystkich parafii, nosząca nazwę „Opisanie należących do zwysz wymienionych plebanii realności, pobieranej dziesięciny y innych należytości” (zob. dokumenty 3 i 4 w aneksie). Są to drukowane formularze tabelaryczne, które należało uzupełniać. Tabele te zawierają m.in. następujące rubryki: nazwa parafii, rodzaje powinności poddanych, ilość poddanych plebańskich, numer konskrypcyjny domu, numer parceli, rodzaj działki (pole uprawne, łąka i pastwisko), powierzchnia, krótki opis realności. Tych materiałów nie udało się zlokalizować we Lwowie, nie znajdują się w fondzie 159 (być może umieszczono je w opisach 13, 20, 20a Namiestnictwa)¹⁵. Formularze te dla cyrkułu tarnowskiego przygotowano równoległe z akcją zbierania informacji u uposażeniu parafii z cyrkułu bocheńskiego. Zostały one jednak po pięciu latach zastąpione przez dokładniejsze i zawierające dane o budynkach „Specyfikacje wszelkich realności y praw do Kościoła pod tytułem... należących”, które są obecne w opisie 9 fondu 159 archiwum lwowskiego.

W Tarnowie nie ma również materiałów z opisu 13 fondu Namiestnictwo, jak również z opisów 20 i 20a (z wyjątkiem Tymowej i częściowo Szczepanowa). W aktach lokalnych parafii Tymowa w ADT przechowywany jest inwentarz kościoła z 1849 r. sporządzony w języku łacińskim¹⁶. Ponadto w ADT w zespole „Kroniki – księgi pamiątkowe” przechowywane są dwa inwentarze parafii Tymowa, oba sporządzone w języku niemieckim. Jeden z nich, inwentarz z 1839 r.¹⁷, jest prawdopodobnie kopią inwentarza przechowywanego we Lwowie. Układ obu jest taki sam, najważniejsze zapisy są

¹⁴ ADT, Wizytacje dziekańskie – Bochnia, sygn. Wiz. Dz. III/1.

¹⁵ W przebadanych kilku sprawach z opisów 13, 20 i 20a Namiestnictwa nie natrafiono jednak na wspomniane dokumenty.

¹⁶ ADT, Akta lokalne, parafia Tymowa, sygn. XXXI.

¹⁷ ADT, Kroniki – księgi pamiątkowe, parafia Tymowa, sygn. Kr/43/15.

zgodne (opis ruchomości i nieruchomości, wykaz dochodów, osób), ale wstępują różnice w opisach, wyjaśnieniach do poszczególnych punktów. Drugi inwentarz ze zbiorów ADT, z 1849 r., nie został odnaleziony w zbiorach lwowskich¹⁸.

W odniesieniu do parafii Szczepanów w Archiwum Diecezjalnym w Tarnowie znajdujemy jedynie fragment inwentarza (wykaz ksiąg z biblioteki parafialnej), który w całości znajduje się w zespole Namiestnictwa (fond 20) oraz „Dodatek do Inwentarza kościoła i parafii w Szczepanowie z porządkowanego w roku 1852 a zatwierdzonego przez Wysokie c.k. Gubernium w roku 1853”. Dodatek ten prawdopodobnie sporządzono znacznie później, już po 1883 r.¹⁹ Nasuwa się więc wniosek, iż inwentarze parafialne z połowy XIX w. powstały na polecenie Gubernium/Namiestnictwa na miejscu, a następnie odsyłano je do Lwowa, pozostawiając ich kopie. W tarnowskich aktach lokalnych parafii Dębno znajduje się późniejszy odpis inwentarza z 1827 r.²⁰ W przypadku Szczurowej dysponujemy materiałami z 1798 r., brak natomiast późniejszych inwentarzy, znajdujących się w zbiorach lwowskich²¹.

Dla części parafii podstawowym źródłem informacji będą zbiory ADT, w wielu przypadkach bogatsze aniżeli zasoby opisu 9 fondu Prokuratoria Skarbu. Z drugiej zaś strony dla innych parafii we Lwowie odnajdziemy materiały, które nie występują w ich aktach lokalnych ADT.

W Tarnowie dla Jadownik do „Konsygnacji” dołączone są kopie wcześniejszych dokumentów, przywilejów królewskich, które nie występują we Lwowie. Mamy również kopię protokołu dotyczącego wymiaru dziesięciny wytycznej z 1802 r.²² Dla parafii w Iwkowej w zespole Prokuratorii Skarbu jako załącznik do „Konsygnacji” z 1798 r. zachował się tylko ten jeden wcześniejszy dokument, przechowywany również w Tarnowie (sprawozdanie z wizytacji z 1773 r.). W Tarnowie są natomiast liczne kopie starszych przywilejów królewskich dla tej parafii, jak sporządzone w 1793 r., z późniejszymi adnotacjami, odpis inwentarza z 1788 r.²³

W Tarnowie dla parafii Jurków (obecnie Łęg Tarnowski) znajdują się odpisy dokumentów z epoki przedrozbiorowej oraz z czasów panowania Habsburgów: protokół wizytacyjny z 1764 r., potwierdzony w 1784 r., „Opis kościoła parafialnego wraz z sprzętami i ruchomościami jego” z 1789 (zwyryfi-

¹⁸ ADT, Kroniki – księgi pamiątkowe, parafia Tymowa, sygn. Kr/43/13.

¹⁹ ADT, Akta lokalne, parafia Szczepanów, sygn. LS XL.

²⁰ ADT, Akta lokalne, parafia Dębno, sygn. LD X.

²¹ ADT, Akta lokalne, parafia Szczurowa, sygn. LS XLII.

²² ADT, Akta lokalne, parafia Jadowniki, sygn. LJ I.

²³ ADT, Akta lokalne, parafia Jadowniki, sygn. LI I.

kowany w 1814 r. w czasie wizytacji biskupiej), „Opisanie” z 1798 r., „Konsygnacya i objaśnienie dokumentów względem pańszczyzny” (1806), „Specyfikacja” z 1803 r., tabele z wizytacji biskupiej z 1 VIII 1814 r., inwentarze kościelne²⁴. Dla Wierzchosławic brak w ADT materiałów z 1803 r., są natomiast wcześniejsze: odpis inwentarza z 1789 r., „Opisanie” z 1798 r., kopia dokumentu dotyczącego sporu o prawo propinacji, dokument o pańszczyźnie, jak również późniejsze (tabele wizytacyjne z 1814 r.)²⁵.

Materiały z zespołów Namiestnictwa i Prokuratorii Skarbu są cenne dla kilku kierunków badań historycznych. Źródła lwowskie pozwalają na odtworzenie funkcjonowania gospodarstwa plebańskiego, odnajdziemy w nich informacje o własności ziemskiej parafii (grunty, poddani, hodowla zwierząt). Większość parafii posiadała własne grunty i folwarki. Różnice dotyczyły wielkości uposażenia i liczby poddanych.

W 1789 r. inwentarz parafii Skrzyszów jako poddanych podawał 16 chałupników, odrabiających po 52 dni rocznie pańszczyzny pieszej i dających po 6 łokci oprawy. Do plebanii (bez uposażenia szpitala, organisty i dzwonnika) należało 66 morgów i 923 sążnie pól uprawnych oraz 2 morgi i 1463 sążnie łąk i ogrodów oraz 31 morgów i 67 sążni pastwisk i lasów²⁶. W świetle „Opisania należących do wzwyż wspomnianej Plebanii realności pobieraney dziesięciny y innych należytości” z 1798 r. parafia skrzyszowska nadal posiadała 16 poddanych plebańskich, taką samą powierzchnię gruntów ornych oraz zbliżoną łąk i pastwisk – ponad 33 morgi²⁷. W 1803 r. wspomniana parafia posiadała „Poddanych własnych Nro 20 [o 4 więcej niż w latach 1789, 1798 – uwaga autora], którzy zadnego oddzielnego gruntu swego nie mają tylko w Placu Łanu Plebanii domki swoje postawili iedynie tylko ogródki małe mają obowiązani są w tydzień dzień 1. robic danin zadnych oprucz oprawy z włukna Parocha prząść powinni po łokci 6 ręcznie”²⁸.

Proboszcz parafii z Barwałdu Dolnego w tej wsi miał 5 poddanych, z których czterech „powinose swą Xiędzu Plebanowi odbywaią to iest w tydzień pieszo po dni 3 y 2 ieden z tych zas czynszuie i daie czynszu Ryn 6 drugi zas tylko dzień ieden czynszuie daie Ryn trzy procz tego y po sztuce włukna oprządzaią, zaś jeden powinność swą odbywa to iest po dni dwa pieszo odra-

²⁴ ADT, Akta lokalne, Parafia Łęg Tarnowski, sygn. LL VII.

²⁵ ADT, Akta lokalne, Parafia Wierzchosławice, sygn. LW VI.

²⁶ CPAHUL, fond 146, opis 18, sprawa 4282, k. 24, 26v.

²⁷ ADT, Akta lokalne, Parafia Skrzyszów, sygn. LS XII. Móg dolnoaustriacki (joch) – austriacka jednostka powierzchni, 1 móg (joch) = 5755,4 m². Sążeń austriacki – austriacka jednostka miary powierzchni, 1 sążeń = 3,5971 m². 1 móg (joch) = 1600 sążni.

²⁸ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 3190, k. 3.

bia y po sztuce włókna oprząda. Że zas Jego szczupła osiadłość przeto do Liczby Chałopnikow przyłączony zostanie podług Allegatu in N° II”. Dochód roczny plebana od wspomnianych czterech poddanych wynosił 49 złr. i 30 krajcarów, zaś od jednego chałupnika 11 złr. i 34 krajcary. Poddani ci nie oddawali dziesięciny i mesznego²⁹.

W 1803 r. proboszcz z Barwałdu Dolnego deklarował, iż posiadał uposażenie ziemskie w Barwałdzie Dolnym oraz w Barwałdzie Średnim. W Barwałdzie Dolnym parafia posiadała grunt zwany „Rola Styglarowska”, na której proboszcz miał 31 morgów i 1384 sążnie pól uprawnych, 4 morgi i 764 sążnie łąk i ogrodów, 9 morgów i 1015 sążni pastwisk, 28 morgów lasu, „w stawkach pustych” 610 sążni. Jak czytamy dalej w sprawozdaniu „W tey Roli Styglarowskiej znayduie się poddanych Plebanskich siedmiu [podkreślenie w oryginale – uwaga autora] z których szesciu w każdym tygodniu robi dwa dni piesze, i siódmy uwolniony od pańszczyzny, iż lasu plebańskiego dogląda. Wszyscy ci siedm Poddani na tey roli posiadaią gruntu ornego morgow 18 sążni 84. Z tych poddanych każdy przędzie sztukę 1. ze lnu plebańskiego”³⁰. Proboszczowskie dobra ziemskie w Barwałdzie Średnim obejmowały 7 morgów i 1129,5 sążnia gruntu ornego, 1 mórg i 900 sążni pastwisk, 3 morgi i 127 sążni krzaków, 1010 sążni tzw. „Dołu Osiczyna zwanego” (być może nieużytków), 19 morgów i 1235 sążni lasku sosnowego. Na części gruntu osadzony był organista, dysponujący 1491 sążniami gruntu rolnego, a na reszcie „znayduie się podanych sześciu którzy posiadaią gruntu ornego morgow 20 sążni 915. Cisz posiadaią paswisk morgow 2 sążni 1395 ½. Trzech z tych poddanych w każdym dniu rob pieszych dni 2. Dwóch zaś robi pieszych dni 3. A szosty dwa dni piesze każdego tygodnia opłaca rocznie czynszem Ryn 6. Każdy z tych poddanych oporządza sztukę 1. ze lnu plebańskiego. Daniny zadnei nie daią”³¹.

Gromada Niegowić w 1789 r. należała do dwóch zwierzchności gruntowych, do Teresy Grzembskiej i miejscowego proboszcza. Dziedziczka posiadała dwunastu poddanych, a proboszcz dwóch, którzy „pieszą pańszczyznę odrabiaią y inne należytości oddawaią”, a mianowicie jeden zagrodnik odrabiał trzy dni piesze, płacił czynsz w wysokości 15 krajcarów, oddawał jedną sztukę oprawę lub płacił za nią 18 krajcarów oraz jeden chałupnik zobowiązany do jednego dnia pańszczyzny pieszej w tygodniu, przekazania oprawy lub zapłacenia 18 krajcarów³².

²⁹ CPAHUL, fond 146, opis 18, sprawa 4535, k. 2–3.

³⁰ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 1349, k. 4v.

³¹ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 1349, k. 4v–5.

³² CPAHUL, fond 146, opis 18, sprawa 531, k. 2–2v.

Parafia Baranów w 1793 r. posiadała 17 poddanych, którzy łącznie odrabiali 748 dni pańszczyzny rocznie, w tym pięciu po 104 dni, trzech po 52 dni, sześciu po 12 dni³³.

Część parafii dodatkowe dochody czerpała z prowadzenia karczem, młynów i dzierżawienia chłopom bydła.

Proboszcz w Skrzyszowie dodatkowe dochody uzyskiwał z dzierżawy bydła – 83 krów, za którą chłopci płacili po 30 krajcarów rocznie. Pleban z Siedlisk oprócz dziesięciny i mesznego pobierał „z Karczmy pod Kosciółem Siedliskim na Gruncie Plebanskim będący za Szynk w tey utrzymywany rocznie zł Ryn. 12 xr 34, od krow trzech kościelnych u Poddanych Dworskich, a wprawdzie dwóch w Siedliskach a trzeci w Gorzeiowy lokowanych, odbiera paroch oprócz czynszu na Kosciół co rok po Xrow 30. Płacić się zwykłego od kazdey krowy na swoją osobę po iednym Kapłonowi, albo za tego po xrow 7 1/2”. Pleban miał również „wolny wręb” w lasach dworskich wsi Siedliska na naprawę budynków plebańskich i na opał „za Asygnatą Dworską”³⁴. Proboszcz w Wierzchosławicach miał wolny wręb do lasu wierzchosławickiego na reparację budynków i na opał, prawo wypasu w lasach dominikalnych i na gruntach dworskich (tzw. „po szczyrniach”). Miał także wolny szynk w Wierzchosławicach³⁵.

W uposażeniu parafii istotną rolę odrywały dochody spoza gospodarstwa rolnego (dziesięcina, meszne, iura stolae, zapisy wyderkafowe).

W 1791 r. łączne dochody proboszcza w Skrzyszowie szacowano na 328 złr. i 4 krajcary, w tym m.in. z dziesięciny i mesznego 126 złr. i 44 krajcary, iura stolae 48 złr. 3/4 krajcara³⁶. W 1803 r. uprawnienia parafii skrzyszowskiej obejmowały: dziesięcinę wytyczną we wsi Skrzyszów ze wszystkich gruntów dominikalnych, dziesięcinę z folwarku o nazwie „Wójtostwo” w wysokości 3 kóp³⁷ i 42 snopów pszenicy, 6 kóp i 13 snopów żyta, 6 kóp jęczmienia, 1 kopy owsa, 1 kopy tatarski, zaś z drugiego folwarku w Skrzyszowie, podzielonego między chłopów, pobierano 1 kopę i 15 snopów pszenicy, 1 kopę żyta, 1 kopę i 52 snopy jęczmienia, 1 kopę i 20 snopów owsa, 1 kopę i 53 snopy tatarski, a gdy chłopci ziemi nie uprawiali, to zobowiązani byli do zapłacenia 2 złr. i 30 krajcarów oraz dziesięcinę wytyczną od dominium Pogórska Wola w pieniądzu od gruntów dworskich w kwocie 50 złr. oraz meszne od gromady skrzyszowskiej (75 złr., 4 kapłony i 4 gęsi)³⁸.

³³ CPAHUL, opis 20, sprawa 2284, k. 16.

³⁴ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 3188, k. 4v.

³⁵ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 3139, k. 4

³⁶ CPAHUL, fond 146, opis 13, sprawa 567, k. 5.

³⁷ Kopa – jednostka, 1 kopa = 60 sztuk.

³⁸ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 3190, k. 3–3v.

W 1789 r. proboszcz z Barwałdu Dolnego pobierał meszne od gromady wsi Barwałd Średni w wysokości 30 garnców³⁹ owsa i żyta w ziarnie. W części ogólnej inwentarza nie rozdzielano mesznego płaconego przez dominium i gromadę, tylko podano je w całości. W dołączonym alegacie wydzielono wielkość mesznego płaconego przez poddanych (po 17 korców owsa i żyta)⁴⁰. W 1803 r. proboszcz barwałdzki od chłopów w Barwałdzie Dolnym nie pobierał dziesięciny wytycznej, a jedynie meszne w naturze (owies, żyto), zaś od dworu w Barwałdzie Średnim, dworu i gromady w Barwałdzie Górnym pobierał meszne w pieniądzu, natomiast „dominium Dolny Barwałd mesznego nie daie, ponieważ tam gruntu ornego nie ma, tylko stawy”. Meszne (w korcach) wynosiło odpowiednio: od gromady Dolnego Barwałdu (10 owsa i 10 żyta), z sołtysostwa inkorporowanego do dominium Barwałd Średni (1 owsa, 1 żyta), od gromady Barwałd Średni (17 owsa i 17 żyta). Ponadto parafia pobierała meszne w pieniądzu: od dominium Barwałd Średni 12 złr. i 30 krajcarów, od dominium Barwałd Górny 2 złr. i 30 krajcarów, od gromady Barwałd Górny 9 złr. i 45 krajcarów⁴¹.

Parafia w Okulicach miała prawo do dziesięciny wybiórczej ze wszystkich pól dominialnych wsi Bratucice, Radziszów, Buczków, Dąbrówka oraz ze wszystkich pól rustykalnych w Okulicach. Łącznie wartość dziesięciny obliczono na 343 złr. i 30 krajcarów⁴².

Materiały lwowskie pozwalają również na ustalenie dochodów proboszczów z tytułu ofiary za posługi kościelne (śluby, pogrzeby), regulowanej cesarskim patentem z 1 lipca 1785 r. W 1819 r. w parafii Szczurowa pobierano opłatę od małżeństwa w wysokości 21 złr., a od pogrzebu 30 złr., w sumie dochód proboszcza z tego tytułu wyniósł 75 złr. i 35 kr.⁴³

Kolejny problem przewijający się w materiałach Namiestnictwa i Prokuratorii Skarbu to relacje proboszczów z kolatorami, własnymi poddanymi oraz chłopami i właścicielami dóbr zobowiązanymi do utrzymywania parafii.

Proboszcz bestwiński Tomasz Tabański, opisując stan budynków parafialnych, tak charakteryzował swego kolatora: „Kollator S.P. Piotr Małachowski będąc tylko dożywotnim Panem, a do tego staruszek, mniej dbał o te reparacye, parafianie zapatrywali się na Dominium, sami przykładać się nie chcieli, więc pleban rad nie rad, aby miał jakąkolwiek wygodę, budowie plebańskie

³⁹ Garniec galicyjski – jednostka pojemności materiałów sypkich, 1 garniec = 3,8437 l.

⁴⁰ CPAHUL, fond 146, opis 18, sprawa 4535, k. 2, 4. Korzec – jednostka pojemności materiałów sypkich, 1 korzec = 32 garnce = 123 l.

⁴¹ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 1349, k. 5.

⁴² CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 3700, k. 11v.

⁴³ CPAHUL, fond 146, opis 20, sprawa 264, k. 11v.

własnym swoim kosztem pobudował, prócz zwyż wyrażonej kwoty pomocnej na wymurowanie parafii⁴⁴.

Rodzaj i wysokość powinności na rzecz parafii były główną przyczyną sporów między chłopami, dziedzicami a duchowieństwem. Przykładem takiego konfliktu był spór o rodzaj dziesięciny, jaką mieli płacić chłopci ze wsi Maszkienice na rzecz proboszcza w Jadownikach. W 1786 r. przygotowali oni suplikę do cesarza, w której skarżyli się na proboszcza o to, iż bezprawnie zamienił on dziesięcinę z pieniężnej na snopową, uważaną przez chłopów za niesprawiedliwą i uciążliwą⁴⁵.

Spuścizna aktowa Namiestnictwa i Prokuratorii Skarbu przynosi również informacje o uposażeniu niższego duchowieństwa (wikarzy, mansjonarze), świeckiej służby kościelnej na czele z organistami oraz instytucji parafialnych (szpitali i bractw kościelnych).

Na utrzymanie szpitala we wsi Dąbrowa należącej do parafii Wielogłowy przeznaczono ogród i krowy⁴⁶.

Parafia w Choczni nie miała organisty („dawniey organistowie, ani pomieszkania, ani wyżywienia potrzebnego nie mieli przy Kościele”), ale staraniem proboszcza Jacka Majeronowskiego (Majeranowskiego) wydzielono z gruntu plebańskiego dla organisty kawał pola pod obsianie jednego korca zboża. Gromada zaś organiście wystawiła dom i zobowiązywała się do wypłacania mu pensji (relacja z 1803 r.)⁴⁷.

Zamieszczone w fondzie Prokuratorii Skarbu opisy kościołów, budynków mieszkalnych i gospodarczych są cennym źródłem z zakresu historii kultury materialnej. Jako przykład relacji o stanie budynków parafialnych warto zacytować pełny opis zabudowań parafialnych w Skrzyszowie:

„1mo Kościół pod Tytułem Świętego Stanisława Biskupa całkiem z drzewa, w kostkę obrabianego na przyciesiach dębowych, z kaplicą na boku, i na podmurowaniu kamiennym, pod dachem gontowym, z wieżą do Kościoła przystawioną duzey dezolacyi podpadaiącey, iak rownie kościół zupełnego obicia dachem, i cała Jego machina oporzędzenia wymaga, unikaiąc dalszey dezolacyi rownie i cmentarz zupełnego postawienia...

2do Pomieszkanie parochialne z drzewa rzniętego wystawione maiące po prawey Ręce z przychodu Salkę pustą i pokoik bez pieca i kominka, a polewey Ręce wchodząc dwa pokoiki mieszkalne Parocha, iednym piecem ogrzewaiące się z dwiema Kominkami, oraz w tym położeniu dwa zimne bez piecow Poko-

⁴⁴ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 1351, k. 1v.

⁴⁵ CPAHUL, fond 146, opis 13, k. 16–18.

⁴⁶ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 1490, k. 1.

⁴⁷ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 1445, k. 25.

iki, z piziarką dachem okryte, zupełnego na nowo pobicia potrzebujące, sciany ieszcze nie naygorsze...

3° Folwarczek obok zaraz pomieszkania Plebana na gruncie Plebanskim, z drzewa częścią rzniętego częścią obłakowego iuż zpruchniałego, wystawiony, zawierający w sobie Piekarnią dla czeladzi i dwie kumorek, naschowanie sprzętow ...

4° Staynia dla Koni, Krow i wołow pod strzechą słomianą z drzewa częścią tartego, a częścią obłakowego nadwątłona bez podmurowania...

5° Stodoł dwie o czterech Sansiekach częścią z drzewa obłakowego częścią tartego, pod strzechą słomianą wystawione...

6to Młyn o dwóch Kamieniach i dwóch kołach z drzewa sosnowego rzniętego, na pukach dębowych, strzechą słomianą okryty, przez terazniejszygo nizey wyrazonego Plebana, z fundamentow od naymnieyszey az do naywiększey części, nowo kosztem substancyi oycowskiey porządnie postawiony, w prawie będący przez kłotliwego somsiadującego Młynarza Marcina Armatysa zazdrość azatym takowy Młyn dla swoich sukcesorow w salwue sobie otaxowany na 750 Ryn ktoren dlatey przyczyny w następującą Rubrykę niekładzie się

7mo Pomieszkanie Organisty pod Kosciołem na gruncie plebanskim przy rzece strzechą słomianą poszyte z drzewa rzniętego, i obłakowego, mające Izbę i Komorkę ze staienką, tylko po podpierane wewnątrz i zewnątrz z niebezpieczeństwem życia organisty tamże mieszkającego zupełnie zdezelowane [...]”⁴⁸. Wszystkie powyższe budynki oszacowano łącznie na 1744 zlr., w tym kościół na 1500 zlr.⁴⁹

Większą wartość przedstawiały świątynie murowane, jak na przykład kościół parafialny w Borzęcinie, „murowany całkiem, pod dachem gontowym” i otaksowany na 12 tys. zlr.⁵⁰

W ramach zakończenia pragnę postawić kilka postulatów badawczych. Wartość zasobów Namiestnictwa i Prokuratorii tkwi w tym, iż jest to jednolity materiał źródłowy dla wszystkich parafii Galicji z tego samego okresu. Materiały te, uzupełnione innymi źródłami proveniencji społeczno-gospodarczej z CPAHUL⁵¹ oraz z archiwów polskich, pozwalają na przeprowadzenie ba-

⁴⁸ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 3190, k. 2–2v.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ CPAHUL, fond 159, opis 9, sprawa 3684, k. 1.

⁵¹ Mam tu na myśli inne niż podane w tytule artykułu zespoły CPAHUL, a zwłaszcza fond 157 – Komisja Namiestnictwa w Krakowie, zawierający materiały o sytuacji finansowo-ekonomicznej parafii, cerkwi i klasztorów w Galicji oraz dokumentację poświęconą egzekwowaniu wierzytelności i zapisów na rzecz Kościołów. Więcej zob. K. Ślusarek, *Materiały do*

dań porównawczych w ujęciu geograficznym, wykazanie podobieństw lub różnic regionalnych, np. w rozmieszczeniu kościołów murowanych i drewnianych oraz ich wyposażeniu, wielkości uposażenia parafii i ich dochodów, rodzaju patronatu (szlachecki, kościelny, monarszy, mieszczański). Można dokonać analizy gospodarki plebańskiej dla różnych części Galicji, o odmiennej historii politycznej, stosunkach religijnych, położeniu geograficznym. Badania takie można prowadzić w skali całego kraju, archidiecezji, diecezji i dekanatu.

Łącząc materiały z CPAHUL, a więc fasje i tzw. opisanie urbarialne z fondu Namiestnictwa (opisy 16, 17, 18, 19), inwentarze kościelne i inne materiały z fondu Namiestnictwa (opisy 13, 20, 20a), materiały z fondu Prokuratorii Skarbu (opis 9) oraz akta lokalne z Archiwum Diecezjalnego w Tarnowie, mamy możliwość pełnego opracowania gospodarki plebańskiej w zachodniej Galicji (w granicach obecnej diecezji tarnowskiej) w epoce przedautonomicznej, zwłaszcza na przełomie XVIII i XIX w. (1772–1815). Wprawdzie materiały źródłowe z ADT i CPAHUL częściowo się ze sobą pokrywają, ale z drugiej strony wzajemnie się uzupełniają, dając podstawę do przeprowadzenia rzetelnych i gruntownych opracowań poświęconych dziejom parafii i miejscowości, jak również przygotowania szczegółowych prac z zakresu uposażenia kościoła i proboszcza w Galicji drugiej połowy XVIII i pierwszej połowy XIX stulecia.

Materiały lwowskie, skonfrontowane z wcześniejszymi źródłami lub wynikami badań, dają możliwość wykonania studiów komparatystycznych w czasie dla tego samego obszaru (parafii, dekanatu, części diecezji), czyli porównania kondycji dóbr plebańskich z epoki rozbiorów z ich sytuacją przed 1772 r. Jako ewentualny przykład takich badań może służyć zestawienie źródeł lwowskich z wynikami badań Waldemara Kowalskiego dla archidiakonatu sandomierskiego, a zwłaszcza dla jego zawiślańskiej części, która od 1772 r. znajdowała się pod panowaniem Habsburgów (parafie: Baranów, Bieliny, Cmolas, Dzikowiec, Gawłuszowice, Gorzyce, Górno, Grębów, Jastkowice, Jeżowe, Kolbuszowa, Łętownia, Majdan, Miechocin, Ostrowy Baranowskie, Padew, Przewrotne, Pysznicza, Raclawice, Raniżów, Rozwadów, Rudnik, Trześń, Trzęsówka, Turbia, Ulanów, Wielowieś, Zaleszany).

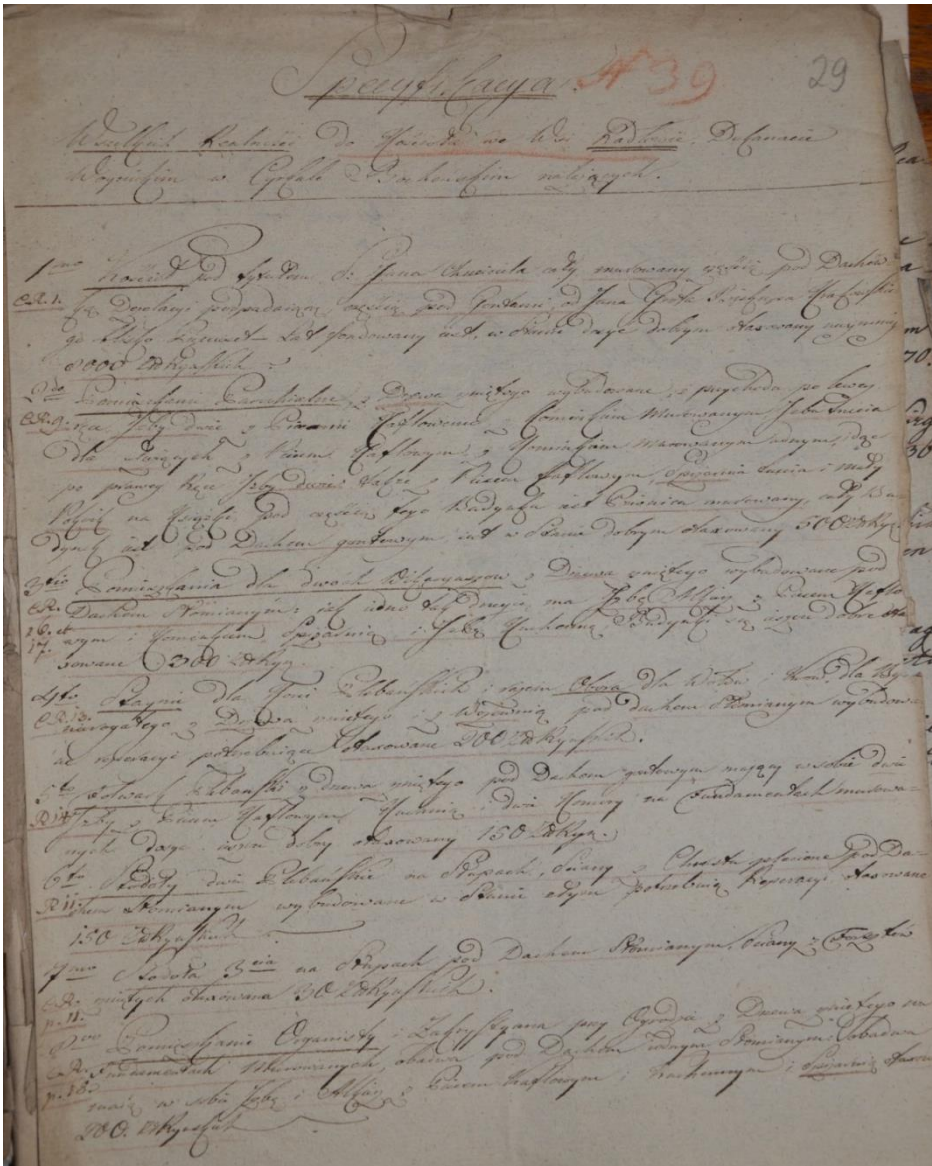
Aneks

<u>Consignatio</u> 2			
Omnium Realitatum et Jurium Ecclesie Parochialis Radlaviensis Rypis & Latini Diocesis Tarnoviensis Decanatus Voynicensis in Possessione et Usu actu existentium.			
Hinc Pars Iuris	Nomen Realitatis sive Juris.	Descriptio eorundem.	Adnotatio.
<u>In Agris.</u>			
	<u>A. 1. C. 2.</u> Wielka Leg.		
1.	Pod Siedlcom.	Ab Oriente attingit Pratum Nabanale et agrum Joannis Sermet. Ab Occidente agrum Joephi Pulian Martini Chruscial, Valentini Dobek, Joannis Dobek. A meridie agrum Joephi Pulian, Joannis Sermet, Martini Kowal. — A Septentrione agrum Joannis Sermet, Linthes Pagonum Bobrowsniki et Siedlec. Agrum Andree Pzanski, Joephi Casimiri et Mathie Kuzpaw Subditorum Dominicalium. Habet Sugera II. Origas 5448.	Vigore immemoralis et non interrupta Possessionis.
2.	Bygniaroch.	Ab Oriente agrum Joannis Drowita et Rypczan Pabanalem Lauri distinctantibus Bobrowsniki a Siedlow. — Ab Occidente agrum Joannis et Valentini Dobkowi. — A meridie agrum Symonis Kujawski Subditorum Dominicalium. — A Septentrione agrum Pabanalem Lauri a Lamiaryf. Habet gusz. — Origas 1319.	vigore Possessionis ut supra.
3.	Pod Dabere.	Ab Oriente agrum et Pratum Sebastiani Kowal de Wiska. Ab Occidente agrum Valentini et Joannis Dobkowi, Joephi et Symonis Kujawski, Andree Kharuyk. — A meridie Linthes Pagi Bobrowsniki cum signis Metallibus vulgo kopce. — A Septentrione agrum Andree Kharuyk, Adalberti Binzel Subditorum Dominicalium, et Pratum Nabanale Poddabere dictum. Habet Sugera 8. Origas 5954.	ut supra.
4.	Pulank przy Poddabere.	Ab Oriente Linthes cum signis Metallibus vulgo kopce et agrum Dominicalium Bobrowsnicensem. — Ab Occidente viam ad Wielka Legka. — A meridie agrum Pauli Drowita. — A Septentrione Mathie Wasnicowski Subditorum Dominicalium. — Habet Sugera 2. Origas 5862.	ut supra.
5.	Dobek.	Ab Oriente viam ad Wielka Legka, Ab Occidente agrum Joephi et Symonis Kujawski. — A meridie Jacobi Ryrek, Regine Seniarhu, Casimiri Drowita. — A Septentrione Stanislai Szawoyk Valentini et Stanislai Gatasow Adalberti Doyl, Christophori Dobek Subditorum Dominicalium. Habet Sugera I. Origas 13213.	Vicarium vigore Documenti A. Parochi vigore Inventarii.
6.	Pulank ad Guci.	Ab Oriente Linthes et Lauri Bobrowsnicensem. — Ab Occidente Vallis Graminosa, adquam ex Agris	Vigore immemoralis et non interrupta Possessionis.

1. Konsygnacja wszystkich realności i praw kościoła parafialnego w Radlowie (1799)

Źródło: CPAHU we Lwowie, fond 159, opis 9, sprawa 385, k. 1.

2. Specyfikacja wszelkich realności należących do kościoła parafialnego w Radłowie (1808)
Źródło: CPAHU we Lwowie, fond 159, opis 9, sprawa 385, k. 29.

The image shows an open manuscript with two pages of a handwritten table. The left page has a header with the title 'Beschreibung der Realitäten...' and columns for 'Namerung' and 'Namerung'. The right page has a header with the title 'Beschreibung der Realitäten...' and columns for 'Namerung' and 'Namerung'. The text is written in a cursive script.

3. „Opisanie należących do zwysz wspomnionych plebanii realności, pobieraney dziesięciny y innych należytości” parafii Jurków (obecnie Łęg Tarnowski) z 1799 r.

Źródło: ADT, Akta lokalne, Parafia Łęg Tarnowski, sygn. LL VII.

The image shows an open manuscript with two pages of a handwritten table. The left page has a header with the title 'Beschreibung der Realitäten...' and columns for 'Namerung' and 'Namerung'. The right page has a header with the title 'Beschreibung der Realitäten...' and columns for 'Namerung' and 'Namerung'. The text is written in a cursive script. There are three red wax seals on the right page.

4. „Opisanie należących do zwysz wspomnionych plebanii realności, pobieraney dziesięciny y innych należytości” parafii Jurków (obecnie Łęg Tarnowski) z 1799 r.

Źródło: ADT, Akta lokalne, Parafia Łęg Tarnowski, sygn. LL VII.

3

Specyfikacja

Wszelkich Realności y Praw do Kościoła pod Tytułem
Świętego Mikołaja Obrządku Łacińskiego we wsi Jurkowie w Dekanacie
Bilanienskim Cyrkulu Tarnawoskim należących

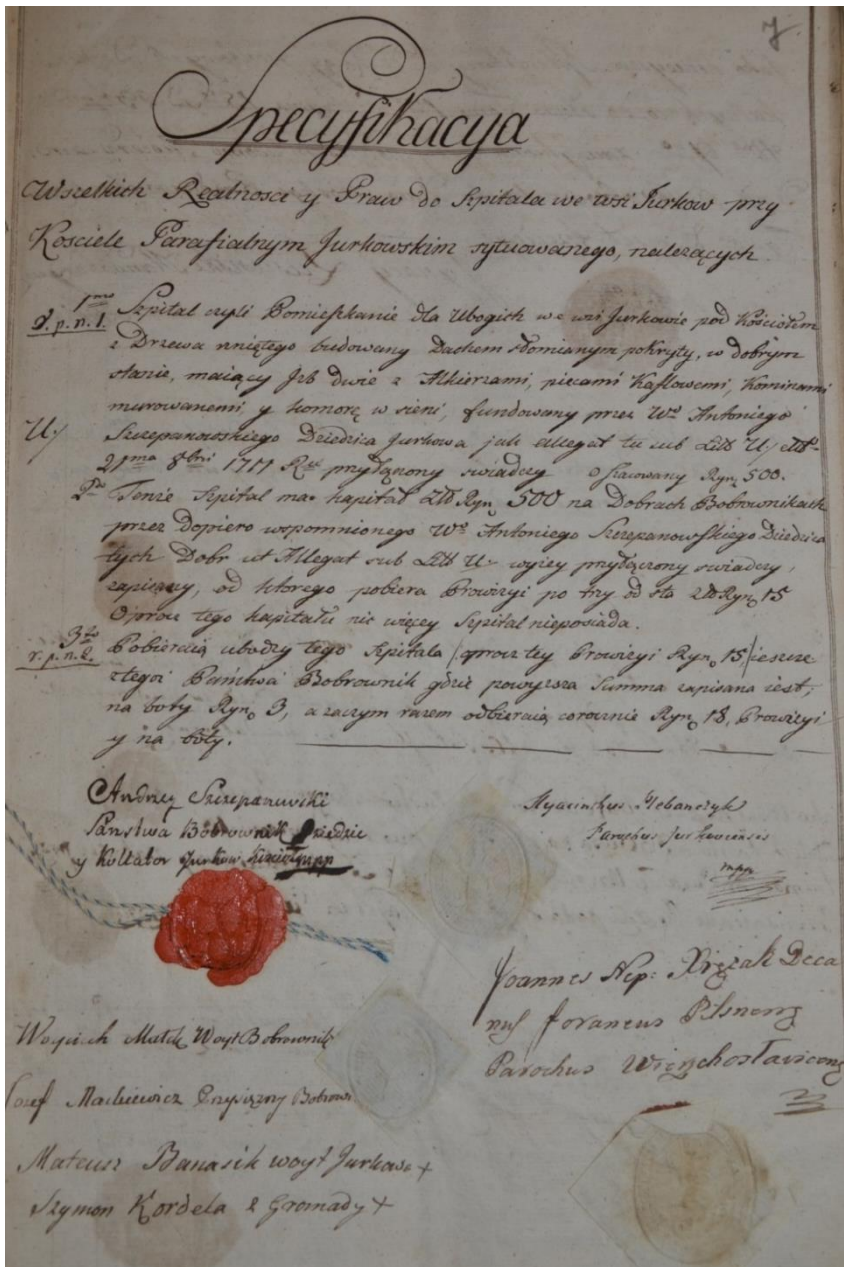
I. Realności

	Taxa
1 ^o Kościół pod Tytułem S ^g o Mikołaja, calkiem z Drewna niestety budowany dachem gontowym pokryty drolawąi podpadający.	1500
2 ^o Pomieszkazanie Parochialne z Drewna niestety wystrawione dachem gontowym pokryte, mające po prawey reze z przykłodu południowego jeb Dwie y Alkierze piec kaflowy a w sieni tego komnatki murowany; po lewey reze zai jeb Cieladnia i dworka ka, morkami, piecem kaflowym y kominem murowanym, Siennyj izadney niema; ten Biednych reparacyi potrzebuie.	500
3 ^o Pomieszkazanie dla Wikaryusza tenz izadney niema, abbasien to ktore bylo, bedac przez duzonosc czasu bardzo drolawazca zostade przez W ^o Kollatora rozbite, ktorem ma nowe no to miay se wystawic.	
4 ^o Stajnia dla Koni y Wozu z Chlawem na Trzode, z rownego Drewna budowana Dach stoma pokryty malaczem.	100
5 ^o Stodoła nowa przy Kłebaniu z Drewna obrzadzego o 3 zapolach y 2 boyshach, stoma pokryta.	200
6 ^o Folwark Kłebanski w madych obrobrowniakach pod Sulem z Drewna niestety budowany; z jeba y Alkierzem w ktorych piec kaflowy, piec piaskowy y komini murowany, w sieni tego Folwaraku ka, mora, Dach gontowy pokryty. przy tym	150
7 ^o Stajnia stara z Drewna obrzadzego budowana, dach izy stoma pokryty	10
8 ^o Stodoła stara z Drewna obrzadzego o 4 zapolach budowana, w srodku tej stodoły sieni spiklony z Drewna niestety budowany, Dach stoma pokryty.	20

Jms

5. Pierwsza strona „Specyfikacji” kościoła parafialnego w Jurkowie (obecnie Lęg Tarnowski) z 1803 r.

Źródło: CPAHU we Lwowie, fond 159, opis 9, sprawa 3202, k. 3.

6. „Specyfikacja” realności i praw szpitala parafialnego w Jurkowie (obecnie Łęg Tarnowski) z 1803 r.

Źródło: CPAHU we Lwowie, fond 159, opis 9, sprawa 3202, k. 7.

Sources for the history of Roman catholic parishes in the pre-autonomic Galicia (1772–1867) in the collection of the Central State Historic Archives of Ukraine on the example of the sets of Galician Regency and imperial-royal Galician Treasury Procuratoria (selected socio-economic aspects)

Summary

This article discusses the sources useful in the studies on the history of Roman catholic parishes in Galicia in years 1772–1867 stored in the Central State Historic Archive of Ukraine in Lvov. The main focus has been on two sets, that of the Regency and Galician Treasury Procuratoria. Source materials from these sets allow to recall the history of socio-economic church institutions in the Austrian annexed territory. They contain information about their property status, legal rights to tithe and their obligations, descriptions of buildings (temples, living and storage buildings). Lvov materials are partially identical and partially complimentary to church archives in Poland (Diocese Archives in Tarnow). The article is complemented by appendix which contains scans of sample documents.

Key words: Galicia, Regency, Treasury Procuratoria, parishes, historic source